

Jan Gliściński

"La Chiesa nella conversione di S. Agostino", Nicola Lanzi, Vaticano 1989 : [recenzja]

Collectanea Theologica 62/1, 182-183

1992

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Autor wyboru dość ściśle trzymał się tematu, to znaczy odsuwał pozycje poświęcone raczej egzegezie Ewangelii lub Jezusowi historycznemu, chyba że wprost zajmowały się chrystologią czy jej metodą. Odpady zarazem prace ze sfery dogmatyki. Jednocześnie zgromadził wiele dzieł, które nie ujawniają w tytułach zainteresowania chrystologią NT, a jednak przynajmniej w części są jej poświęcone. Wybór wydaje się więc kompletny i przemyślany.

Mało jednak spotyka się prac w językach innych niż angielski, niemiecki i francuski; chyba nie tylko dlatego, że mniej się w nich publikuje. Jest, o dziwo, kilka tytułów polskich, lecz ich dobór okazuje się zupełnie przypadkowy. Jednocześnie dałoby się znaleźć parę przykładów prac polskich, których wyraźnego odpowiednika w tej obszernej bibliografii w ogóle nie ma (np. H. Muszyńskiego o Chrystusie jako fundamencie). Prac porównywalnych z zachodnimi byłoby znacznie więcej.

Bibliografia obejmuje łącznie 1917 pozycji, a ponadto wprowadzenie oraz indeksy autorów, tytułów i głównych tematów. Brakuje indeksu miejsc biblijnych. Przeważają prace nowsze, od końca lat pięćdziesiątych, ale spotyka się też daty od 1900 roku (nie wyjaśniono, czy w wyborze). Każda pozycja omówiona jest w jednym zwięzłym akapicie (jak np. w *New Testament Abstracts*). Najważniejsze dzieła występują wielokrotnie, powtarzając się w kolejnych sekcjach tematycznych bibliografii, odpowiadających poszczególnym rozdziałom danej pracy (utrudnia to orientację w całości). Rekordzistą jest książka R. H. Fullera, *The Foundations of New Testament Christology* (1965), wymieniona kilkanaście razy; *notabene* szkoda, że dzieło to jest u nas praktycznie nie znane.

Cała bibliografia podzielona jest na 50 sekcji tematycznych skupionych w kilku grupach: kwestie ogólne (bibliografie, historia problemu, hermeneutyka); tytuły chrystologiczne; poszczególne księgi biblijne (osobno hymny); główne znaczące teologicznie wydarzenia z życia Jezusa.

Znaczenie tego rodzaju pracy wykracza oczywiście poza czysto bibliograficzną użyteczność. Można bowiem dzięki niej uzyskać szerszą orientację w stanie badań. Wprowadzenie A. Hultgrena zwraca uwagę na główne kierunki nowszych poszukiwań: chrystologia w kontekście tła religijnego NT, świadomość Jezusa, początki chrystologii, tytuły Jezusa, wpływ metod krytycznych, idea wcielenia. Wydaje się jednak, że w każdym z tych kierunków metoda jest nieco jednostronna. Pod względem ilościowym przeważają oczywiście prace szczegółowe, wyjaśniające pojedyncze motywy czy teksty. Współczesna chrystologia biblijna jawi się jako analityczna, tym bardziej, że nie widać próby syntezy, co najwyżej podręczniki do całości.

Michał Wojciechowski, Warszawa

Nicola LANZI, *La Chiesa nella conversione di S. Agostino*, Libreria Editrice Vaticana, Vaticano 1989, s. 53.

Powszechnie raczej panuje pogląd, że św. Augustyn (354—430) jest jeżeli nie największym, to jednym z największych Ojców Kościoła. Niewielu bowiem wypowiadało się w tak oryginalny i dogłębny jak on sposób na temat problemów, dotyczących Boga i zbawienia człowieka. 1600 rocznica chrztu św. Augustyna (387—1987) była dobrą okazją do tego, aby zwrócić uwagę wszystkich na tego wielkiego człowieka, biskupa i teologa. Mówił o tym w sposób urzędowy Jan Paweł II w Liście Apostolskim *Augustinum Hippo-nensem*⁽²⁾ nazywając go „wspólnym Ojcem Europy chrześcijańskiej”.

W r. 1989 Libreria Editrice Vaticana opublikowała książkę napisaną przez Nicola Lanzi. Jest to studium poświęcone pamięci jednego z najlepszych znawców św. Augustyna w naszych czasach, jakim był zmarły stosunkowo niedawno o. Agostino Trapè. Jak zauważa autor, zrodziło się ono w wyniku zwrócenia przez niego szczególniejszej uwagi na sposób, w jaki

Augustyn zdołał dojść jeszcze przed przyjęciem chrztu św. do osiągnięcia miłości do Chrystusa i do Jego Ciała, tj. Kościoła. Nie chodzi o dwie miłości, ale o jedną i tę samą miłość, która posiada jedną i tę samą treść: *Christum totum*.

Książka składa się ze wstępu (s. 5—6), dwóch rozdziałów (s. 7—44), indeksu imion (s. 45—47), zestawu podstawowej bibliografii (s. 48—51) oraz spisu treści (s. 53). Rozdział I (s. 7—23) jest poświęcony Kościołowi w pierwszym doświadczeniu św. Augustyna. Autor mówi na temat pierwotnego porzucenia Kościoła przez Augustyna i wpływu, jaki wywarli na te decyzje manichejczycy. Następnie przedstawia przyczyny porzucenia tej sekty. Poświęca też nieco miejsca omówieniu wpływu, jaki wywierały na Augustyna aż do roku 384 Kościoły w Tagaście, Kartaginie i Rzymie. I wreszcie przytacza racje, które zadecydowały o przeniesieniu się Augustyna z Rzymu do Mediolanu.

W rozdziale II (s. 24—44) Autor pisze na temat Kościoła podczas powrotu Augustyna do wiary katolickiej. Jest tam mowa o spotkaniu z biskupem Mediolanu, Ambrozjuszem, i o jego wpływie wywieranym na syna św. Moniki, o znaczeniu Kościoła mediolańskiego w powrocie Augustyna do wiary, o przewyższeniu przez niego sceptycyzmu filozoficznego i materializmu, o zauroczeniu się doktryną neoplatońską. Autor omawia także rolę listów św. Pawła w nawróceniu Augustyna, porzucenie przez niego racjonalizmu na rzecz opcji rozum-wiara, uosobienie Kościoła pod figurą matki Moniki oraz przedstawia sam moment ostatecznego przystąpienia Augustyna do Kościoła katolickiego.

Studium jest jeszcze jedną próbą naświetlenia drogi, którą przebył św. Augustyn, zanim dotarł do zrozumienia, że *omnis Scriptura Christum nuntiat et dilectionem monet* (De cat. rud. 4, 8), tzn. że Pismo Św. głosi Chrystusa i wzywa do miłości, która emanuje z Chrystusa i która obejmuje cały Kościół, czyli *Christum totum*. Potrzeba przypomnienia współczesnemu człowiekowi takiego rozumienia Chrystusa i Kościoła nie wymaga komentarzy.

ks. Jan Gliściński SDB, Warszawa

Elisabeth HÖNIG, *Die Eucharistie als Opfer nach den neueren ökumenischen Erklärungen*, Paderborn 1989, Bonifatius Druk Buch Verlag, s. 299 (Konfessionskundliche und Kontroverstheologische Studien. Bd. 54. Wyd. Johann-Adam-Möhler-Institut).

Aktualnie lista międzykościelnych dialogów doktrynalnych zawiera 27 pozycji. Najbardziej zaangażował się w dialogi Kościół rzymskokatolicki (14), następnie luteranie (7) oraz anglikanie, reformowani i prawosławni (po 5). Odnosi się to do dialogów na forum światowym. Kościoły lokalne również podejmują tę formę ekumenicznej aktywności. Dwa Kościoły wyróżniają się osiągnięciami: w USA oraz w RFN. Międzykościelny dialog rozwija się także w Komisji „Wiara i Ustrój”; Kościół rzymskokatolicki nie należy do tej Komisji, uczestniczy jednak w jej pracach. Poważne znaczenie teologiczne posiadają dokumenty Grupy z Dombes (reformowani, katolicy i luteranie), mimo że zespół ten nie legitymuje się upoważnieniami władz kościelnych. Jednym z najczęściej podejmowanych tematów jest Eucharystia. Posiadamy sporą liczbę dokumentów-uzgodnień czy dokumentów-deklaracji w całości lub w części poświęconych wspomnianemu Misterium. Autorzy tych tekstów wyrażają niepokój, iż ich ogromny wysiłek i zdumiewający dorobek ekumeniczny pozostaną bezowocne, jeśli nie znajdą pozytywnego przyjęcia w odpowiednich Kościołach: zarówno w ich kierownictwie, jak w szerokich kręgach wiernych. Chodzi o proces recepcji, bez którego dokumenty przejdą do historii jako papierowy ekumenizm. Zarówno popularyzacja tekstów uzgodnień, jak monograficzne opracowania poszczególnych problemów podejmo-